

overhandigen met Nederlandse teksten van bezettingsgedichten en hun vertalingen – zij was woedend geweest omdat hij Nederlandse teksten ook in het gehate Duits had laten uitgeven), anderzijds tegen de leiding van het Bureau Inlichtingen. Broekman, een inschikkelijk man, had tegen de relatieve zelfstandigheid van Visser 't Hooft geen bezwaar gehad, maar zijn opvolger Somer was een heel andere figuur. Schermend met het koninklijk besluit waarbij het Bureau Inlichtingen opgericht en de taak van het bureau aangegeven was ('de bevoegdheid voor het uitvoeren van [die] taak berust uitsluitend bij het hoofd van genoemd bureau'), drong hij er bij van Lidth, 'zijn' minister, op aan dat aan de zelfstandigheid van Visser 't Hooft een einde gemaakt zou worden. Van Lidth kon evenwel bij Gerbrandy niets bereiken, althans niet vóór augustus '44. In die maand arriveerde in Londen namelijk het door Six aan Weg B meegegeven rapport van mej. Kohlbrugge met alle resultaten van de 'spionage op de Zwitserse Weg' (Weg A) (een kopie dus van het rapport dat in gemicrofilmde vorm aan het zwerven was geraakt). Zulks leidde er toe (op het terzake op 22 augustus gevoerde beraad komen wij in deel 10 terug) dat, onder pressie van Somer, aan Visser 't Hooft door Gerbrandy in de scherpste termen verweten werd dat hij zijn bevoegdheden verre te buiten was gegaan. Stank voor dank! De Enquêtecommissie nam van deze gang van zaken met verontwaardiging kennis (een verontwaardiging die haar, hoewel haar de stukken terzake bekend waren, de ogen deed sluiten voor het kenmerkend verzet van Visser 't Hooft tegen de oprichting van Weg B) en ook wij zijn van mening dat de nationale zaak op geen enkele wijze geschaad is door de relatieve zelfstandigheid van Visser 't Hooft. Dat wil niet zeggen dat wij de argumentatie van de Enquêtecommissie onderschrijven.

'Dat de regering', aldus haar conclusie¹, 'de Zwitserse Weg A heeft laten bestaan naast het Bureau Inlichtingen, acht de commissie juist. Het Bureau Inlichtingen immers was als onderdeel van het departement van oorlog in de eerste plaats een militair bureau. Het legde zich derhalve volkomen terecht voornamelijk toe op militaire berichtgeving' (onzin, zoals één blik in de inventarislijsten van de door het bureau doorgegeven rapporten had kunnen aantonen). 'De commissie acht het juist gezien dat de regering daarnaast wenste te blijven beschikken over een zelfstandige route voor berichtgeving van niet-militaire aard' (een aanzienlijk deel van die berichtgeving vond via Weg B plaats alsmede door de door het Bureau Inlichtingen uitgezonden geheime agenten). 'Deze laatste kon immers bij het militaire bureau gemakkelijk in het gedrang komen, zonder dat dit een

¹ A.v., dl. IV a, p. 249.